

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Дека́н факультету суспільних наук
Юрій ОСТАПЕЦЬ
« 28 » червня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНА РЕГІОНАЛІСТИКА

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «**Політична регіоналістика**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **052 Політологія** освітньої програми «**Політологія**».

Розробник: Червеняк К.Т., кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри політології і державного управління**

протокол № 10 від «27» червня 2024 р.

Завідувач кафедри Ключкович А.Ю.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 08 від «27» червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150	4-ий	5-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 6 аудиторних – 72 самостійної роботи студента – 78	8-ий	10-ий
	Лекції:	
	40	14
	Практичні (семінарські):	
	32	6
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	78	130

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Політична регіоналістика» є сформувати у студентів теоретичні та практичні знання у сфері сучасної політичної регіоналістики щодо концептуальних основ дослідження регіону, регіоналізму та регіоналізації, моделей відносин між центром та регіонами, особливостей регіонального розвитку, функціонування регіональних політичних процесів, систем і влад, діяльності регіональних політичних еліт, формування регіональної ідентичності і політичної культури, регіональних політичних конфліктів та соціополітичних розмежувань, у тому числі зосередившись на сучасній практиці українських політичних регіонів.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) інтегральна компетентність:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій і методів політичної науки;

2) загальних компетентностей:

- знання предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК-01);
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК-04);
- здатність працювати у міжнародному контексті (ЗК-08);

3) спеціальних ((фахових, предметних) компетентностей:

- здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки (СК-01);
- здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах (СК-03);
- здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності (СК-04);
- здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування (СК-05);
- здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні (СК-06);
- здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності (СК-07);
- здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців (СК-09);
- здатність аналізувати проблеми у сфері національної безпеки, здійснювати моніторинг соціально-політичної стабільності у прикордонних регіонах (СК-10);
- здатність до виконання політико-проектувальних, організаційних та консультативних функцій з метою забезпечення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб'єктів і громадських організацій різного рівня (СК-12).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Політична регіоналістика» є опанування таких обов'язкових компонентів (ОК) освітньої програми (ОП):

ОК 03 Історія та культура України

ОК 08	Політична географія та геополітика
ОК 11	Загальна теорія політики
ОК 13	Етнополітологія
ОК 14	Політична конфліктологія

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

Програмні результати навчання	Шифр РН
розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності	РН-01
вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки	РН-08
вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах	РН-10
застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності	РН-11
вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування	РН-12
вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні	РН-13
застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності	РН-14
конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу	РН-15
знати теоретичні, методологічні і практичні аспекти здійснення аналізу соціальнополітичної стабільності у прикордонних регіонах	РН-17
уміти розробляти комплексні заходи, пропозиції та рекомендації з метою упередження виникнення конфліктних ситуацій у поліетнічних регіонах	РН-18
вміти визначати національні пріоритети та інтереси України, з урахуванням безпекової складової в умовах викликів, ризиків і загроз, у тому числі зовнішніх	РН-19
проводити експертизи та виконувати консультаційні функції для органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб'єктів і громадських організацій національного і міжнародного рівня	РН-20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Політична регіоналістика»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр РН
знати та розуміти основи політичної регіоналістики, її предметну область та історію розвитку	РН-01
вільно оперувати базовим категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної політичної регіоналістики	РН-08
уміти пояснювати та аналізувати особливостей перебігу регіональних політичних процесів і явищ у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах, зокрема і в Україні	РН-10
здатність розрізняти і аналізувати різні моделі відносин між центром та регіоном, особливості регіоналізму та перебігу процесів регіоналізації для розв'язання прикладних і наукових завдань у процесі фахової діяльності	РН-11
уміння аналізувати взаємодію регіональних політичних акторів, специфічні характеристики регіональних політичних систем і режимів, функціонування регіональних влад та еліт тощо	РН-12
уміння аналізувати регіональну політику і її вплив на місцевий, національний, європейський та глобальний рівні	РН-13
застосовувати теорію та методологію регіональних політичних досліджень у професійній діяльності	РН-14

розробляти програми та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів прогнозування регіонального розвитку	PH-15
здійснювати аналіз соціально-політичної стабільності у прикордонних регіонах України з урахуванням особливостей регіональної ідентичності та політичної культури цих регіонів, а також тих соціополітичних розмежувань, які у них присутні	PH-17
розробляти комплексні заходи, пропозиції та рекомендації з метою упередження регіональних політичних конфліктів (горизонтальних чи вертикальних), особливо у поліетнічних регіонах України	PH-18
визначати пріоритети регіональної політики України та регіональні (територіальні) інтереси в умовах сучасних викликів, ризиків і загроз, у тому числі зовнішніх	PH-19
проводити експертизи та консультації для органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб'єктів і громадських організацій національного і міжнародного рівня щодо особливостей політичного районування України та основних характеристик окремих політичних регіонів України	PH-20

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- усний іспит;
- есе за визначеною темою;
- колоквиум за прочитаною науковою працею або аналітичне завдання за визначеною темою з презентацією;
- виступ на семінарських заняттях;
- поточне опитування.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: поточне опитування, виступ на семінарських заняттях, участь у обговореннях лекційного матеріалу і дискусіях, самостійна робота студентів, виконання індивідуального завдання студента.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота										Індивідуальне завдання студента	Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	14	50	100
	4	4	4	4	4	4	4	4	4			

T1, T2... - теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Індивідуальне завдання студента	Модульна контрольна робота	Сума
T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	20	50	100
5		5		5	5	5	5			

T11, T12... - теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	9	36	6	30
Есе за визначеною темою	1	14		
Колоквіум за прочитаною науковою працею або аналітичне завдання за визначеною темою з презентацією			1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох рівнів завдань.

Перший рівень покликаний оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Він включає у себе 5 тестів (по 2 бали за кожну правильну відповідь) і максимально може бути оцінений у 10 балів.

Другий рівень – це запитання описово-аналітичного характеру. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, другий рівень модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 15 балів.

Третій рівень – це запитання творчо-аналітичного характеру. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третій рівень модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «*Положення про порядок та методичку проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті*» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку « добре » (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОЇ РЕГІОНАЛІСТИКИ.

Об'єкт політичної регіоналістики. Поняття регіону. Основні підходи до визначення регіону: правовий, економіко-географічний, культурологічний, ментальний, політичний. Комплексна дефініція регіону. Сучасні підходи до виділення регіону в світовій практиці. Місце регіону в територіальній організації суспільства.

Регіоналістика та її політична складова. Предмет політичної регіоналістики та основні теоретичні підходи до його визначення. Структура предмету політичної регіоналістики. Взаємовідносини центру і регіонів, регіональні режими, географія виборів. Основні дидактичні одиниці навчальної дисципліни.

Методологія, методика й техніка політико-регіональних досліджень. Неокенсіанський і неоконсервативний підходи. Модель кумулятивної причинності Г. Мюрдаля. Теорія полюсів росту. Теорія дифузії політичних нововведень. Геополітичні методики. Регіональна парадигма Р. Хартшорна. Еволюціонізм і функціоналізм. Система індикаторів регіональної динаміки.

ТЕМА 2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ РЕГІОНАЛІСТИКИ.

Умови й джерела розвитку політичної регіоналістики. Проблематика регіоналізму в зарубіжній та вітчизняній політичній думці. Політична регіоналістика – регіональна політологія – регіональна політика – регіонознавство. Політична регіоналістика й політична географія. Зародження політичної регіоналістики як міждисциплінарної теми в межах географії, державного права, історичного краєзнавства, соціології та політології.

Етапи становлення політичної регіоналістики. Інституційна структура. Зарубіжний досвід у вітчизняних дослідженнях. Політична регіоналістика і політичні процеси в регіонах. Інституціоналізація політичної регіоналістики як напрям політичної науки ХХ ст. Сучасні центри політико-регіональних досліджень в Європі та Північній Америці.

Регіоналістика в контексті політико-географічного підходу. Ф.Ратцель про роль регіонів у структурі політичного середовища. Моделі взаємовідносин «центр – регіон (периферія)» за С.Терроу: дифузно-ізоляційна, залежно-маргінальна, модель бюрократичної інтеграції. Праці Ф.Дж.Тернера, Р.Хартшорна, У.Бернхема. Теорія дифузії інновацій Т.Хегерстранда.

Регіоналістика в контексті порівняльного федералізму. Концепції Д.Елазара, С.Патерсона, Ж.-М.Денкена. Регіоналістика в контексті теорій синергетики. Концепція «багатоскладових суспільств» А.Лейпхарта. Теорія «соціальних водорозділів» С.Ліпсета і С.Роккана.

Становлення політичної регіоналістики в Україні. Напрямки досліджень та своєрідні традиції. Перспективи розвитку політичної регіоналістики в Україні.

ТЕМА 3. МОДЕЛІ ВІДНОСИН «ЦЕНТР – РЕГІОН».

Державна територія: визначення, історія формування, сучасний стан. Територіально-державне будівництво. Умови формування регіонів. Політичне районування і політико-територіальний поділ.

Різноманітність регіонів. Фактори й динаміка міжрегіональних диспропорцій. Геополітичне положення регіонів України: методика порівняльного аналізу і прогнозу.

Макрорегіон – мезорегіон – мікрорегіон. Формування регіонів: порівняльний аспект.

Вісь «центр – регіон» у політичному просторі.

Регіон в балансі відносин «центр – регіон». Форми реалізації регіонального інтересу.

Центр в балансі відносин «центр – регіон». Параметри інтересу «центру».

Концептуалізація балансу «центр – регіон». Баланс сил та баланс погроз в регіональній взаємодії з центром.

ТЕМА 4. РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ ТА РЕГІОНАЛІЗМ.

Територіальні системи країн світу: політико-територіальний та історико-культурний устрій держав. Регіональні політичні культури. Політичні технології врегулювання просторових протиріч в зарубіжних країнах.

Поняття адміністративно-територіального поділу держави та його основні функції. Історичні етапи в розвитку систем адміністративно-територіального поділу держави. Типи систем адміністративно-територіального поділу. Ієрархія адміністративно-територіального поділу. Стійкість та мінливість адміністративно-територіального поділу. Адміністративно-територіальний поділ і територіальна самоорганізація суспільства. Реформи адміністративно-територіального поділу: варіанти, передумови і наслідки.

Процес регіоналізації. Глобалізм і регіоналізм як тенденції розвитку суб'єктів міжнародних відносин. Криза національних держав і європейська інтеграція. Взаємовідносини ЄС, національної держави і регіонів. Концепція «Європи регіонів». Принципи, виміри, форми і методи європейського регіоналізму.

Еволюції територіальних систем: децентралізація у Франції та Італії. Деволуція у Великобританії. Територіальні одиниці як «конкуренти» національної держави.

Регіоналізм та основні підходи до його визначення. Класифікація регіоналізму. Регіоналізм та регіоналізація: спільне і відмінне. Регіоналізм і регіональна політика. Регіоналізм і сепаратизм як територіальні рухи сучасності.

ТЕМА 5. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.

Поняття «регіональний розвиток» і «регіональна політика». Їх співвідношення. Галузевий і територіальний принципи управління в сучасних політичних системах: порівняльний аналіз.

Регіональна політика. Теоретичні основи та сутність регіональної політики. Основні проблеми регіональної політики. Проблемні зони регіональної політики. Нормативно-правова база регіональної політики. Характерні особливості регіональної політики. Об'єкти регіональної політики. Мета і основні завдання державної регіональної політики. Цілі регіональної політики.

Мотиви та підстави регіональної політики. Територіальні (регіональні) інтереси. Прогнозування регіонального розвитку. Стимулювання та формування спеціальних зон. Форми співробітництва.

Регіональна політика в Україні. Проблеми взаємодії центру й регіонів. Децентралізація як регіональна політика.

ТЕМА 6. РЕГІОНАЛЬНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ.

Поняття «регіональний політичний процес». Типологія регіональних політичних процесів: взаємовідносини центральної і регіональної влади, спосіб легітимації влади. Підходи до вивчення регіональної політичної ситуації. Підходи до вивчення середовища регіонального процесу. Поняття «соціокультурне середовище».

Поняття базового політичного процесу. Залежність його змісту від типу політичного режиму і політичної культури. Інституційні виміри регіональних процесів. Роль суб'єктів регіональної політики в процесах.

Моделі регіонального політичного процесу: порівняльний аналіз. Позиціонування політичних сил в регіонах: проблеми моніторингу, оцінки й прогнозу.

ТЕМА 7. РЕГІОНАЛЬНІ ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ І РЕГІОНАЛЬНІ ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ.

Поняття «регіональна політична система», «регіональний політичний режим». Співвідношення понять. Сутність, типологія і структура регіональних політичних систем.

Методологічні труднощі визначення поняття «регіональний політичний режим» в сучасній політичній науці. «Демократичне» тлумачення регіонального політичного режиму.

Регіональний рівень режимних взаємодій влади і суспільства. Ідентифікація рис та особливостей регіонального політичного режиму. Взаємодія регіональних політичних еліт та регіональних політичних режимів. Рівень модернізації регіональних політичних режимів.

ТЕМА 8. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИЧНА ВЛАДА Й РЕГІОНАЛЬНІ ЕЛІТИ.

Поняття «регіональна політична влада». Джерела регіональної політичної влади. Ознаки регіональної політичної влади. Регіональний рівень державної влади. Ресурси і види регіональної політичної влади.

Поняття «регіональна політична еліта», її характеристики та ознаки. Регіональні еліти в радянському та пострадянському суспільствах. Модель владних відносин в регіоні. Взаємодія видів регіональних еліт. Суб'єкти регіональної влади та групи впливу. Моделі політичного самовизначення регіональних еліт. Особливості створення і управлінські стратегії складу регіональних еліт. Методика аналізу еліт. Соціально-економічна політика регіональної влади. Економічні та політичні ресурси впливу еліт. Етнополітичні еліти в регіонах. Циркуляція регіональних еліт.

Типи, особливості й тенденції розвитку лідерства в регіонах. Співвідношення легітимного й неформального лідерства. Лобіювання регіональних інтересів. Політичний образ регіону. Регіональні команди «клієнтелізм» в українських регіонах.

ТЕМА 9. РЕГІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА.

Культурні, історичні, соціальні та економічні передумови розвитку регіональної ідентичності. Основні елементи регіональної ідентичності. Чинники формування регіональної ідентичності. Розвиток регіональної політичної ідентичності як результат дій стратегій політичних акторів. Аналіз впливу регіональної ідентичності на сприйняття загальнонаціональних політичних проблем. Регіональні ідентичності в українському суспільстві.

Сутність регіональної політичної культури. Політичні культури субнаціональних територіальних одиниць: типологія Даніеля Елазара. Вплив елементів політичної культури на розвиток регіонів. Політичний регіоналізм як вираз регіональної політичної культури. Регіональні політичні культури в Україні: особливості політичної свідомості й поведінки, партійної структури українського суспільства. Електоральна географія і регіональна політична культура.

ТЕМА 10. РЕГІОНАЛЬНІ ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ.

Поняття «регіональний конфлікт». Природа регіональних конфліктів. Виміри регіональних конфліктів. Горизонтальні регіональні конфлікти як фактор розвитку держави. Специфіка регіональних політичних конфліктів. Дослідження динаміки регіональних політичних конфліктів. Етнополітичний конфлікт як різновид регіонального політичного конфлікту вертикального характеру.

Стратегії врегулювання регіональних політичних конфліктів. Сутність інтеграційної стратегії врегулювання регіональних політичних конфліктів: умови застосування інтеграційної техніки, дослідження сецесії / іреденти як механізму врегулювання регіональних політичних конфліктів. Характеристика консоціації як стратегії врегулювання регіональних політичних конфліктів: аналіз можливості застосування консоціативних механізмів. Деволюція як стратегія врегулювання регіональних політичних конфліктів.

МОДУЛЬ 2

ТЕМА 11. СОЦІОПОЛІТИЧНІ РОЗМЕЖУВАННЯ В ТЕОРІЇ ПОЛІТИЧНОЇ РЕГІОНАЛІСТИКИ. ПОЛІТИЧНЕ РАЙОНУВАННЯ УКРАЇНИ.

Класичні теорії розламів С. Липсета і Ст. Роккана. Концепція «центр-периферія», «регіон-регіон». Поняття соціополітичного поділу на територіальній основі: суть, внутрішня структура, основні індикатори та стадії розвитку. Інституціоналізація розмежувань: регіональні партії і рухи.

Соціополітичні розмежування на територіальній основі в Україні: основні чинники, стадії становлення та вияви. Основні небезпеки для України: протистояння по лінії «Схід-Захід». Основні теоретичні підходи до регіонального поділу України: політичний, територіальний, культурний, етнічний, історичний чинники районування. Етнокультурне районування: Галичина, Волинь, Буковина, Закарпаття, Центр, Північна та Південно-Східна Україна і Крим.

ТЕМА 12. ЗАКАРПАТТЯ ЯК ПОЛІТИЧНИЙ РЕГІОН УКРАЇНИ.

Історичні особливості формування Закарпаття як етнокультурного регіону. Досвід перебування у складі різних держав. Особливості регіональної ідентифікації, менталітету, історичної пам'яті. Особливості економічного потенціалу регіону.

Мовно-лінгвістичні, релігійні, культурні, зовнішньополітичні особливості регіону. Проблема політизації етнічності та конфліктний потенціал на Закарпатті. Автономістські тенденції на Закарпатті. «Русинське питання».

Особливості регіонального політичного процесу, функціонування регіональної політичної системи. Регіональні партії на Закарпатті. Регіональна еліта і лідерство. Електоральні особливості регіонального виборчого процесу.

ТЕМА 13. БУКОВИНА ЯК ПОЛІТИЧНИЙ РЕГІОН УКРАЇНИ.

Буковина як етнокультурний регіон. Історичний досвід регіону і вплив його на формування ментальних особливостей. Особливості регіональної ідентифікації, менталітету, історичної пам'яті. Особливості економічного потенціалу регіону.

Мовно-лінгвістичні, релігійні, культурні, зовнішньополітичні особливості регіону. Конфліктний потенціал на Буковині. «Румунське питання» та проблема політизації етнічності.

Особливості регіонального політичного процесу, функціонування регіональної політичної системи. Регіональні партії Буковини. Регіональна еліта і лідерство. Електоральні особливості регіонального виборчого процесу.

ТЕМА 14. ГАЛИЧИНА ЯК ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ РЕГІОН У ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ.

Галичина як етнокультурний регіон. Історичний досвід, особливості регіональної ідентифікації, менталітету, історичної пам'яті. Економічний потенціал регіону.

Мовно-лінгвістичні, релігійні, культурні, зовнішньополітичні особливості регіону. Національне питання на Галичині. Мовне питання на Галичині.

Особливості регіонального політичного процесу, функціонування регіональної політичної системи. Регіональна еліта і лідерство. Електоральні особливості регіонального виборчого процесу.

ТЕМА 15. ДОНБАС ЯК ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ РЕГІОН У ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ.

Донбас як етнокультурний регіон. Історичний досвід, особливості регіональної ідентифікації, менталітету, історичної пам'яті. Економічний потенціал регіону.

Мовно-лінгвістичні, релігійні, культурні, зовнішньополітичні особливості регіону. Конфліктний потенціал в регіоні. Питання введення другої державної мови. З'їзди в Северодонецьку. Сепаратистські та автономістські настрої в регіоні.

Особливості регіонального політичного процесу, функціонування регіональної політичної системи. Регіональна еліта і лідерство. Електоральні особливості регіонального виборчого процесу.

Існування невизнаних республік ДНР/ЛНР: досвід перебування в окупації окремих територій Донецької та Луганської областей.

ТЕМА 16. КРИМ ЯК ПОЛІЕТНІЧНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ РЕГІОН УКРАЇНИ.

Автономна республіка Крим як етнокультурний регіон. Історичні, національно-культурні особливості регіону. Національний склад населення регіону. Питання репатріації кримських татар. Економічний потенціал регіону.

Мовно-лінгвістичні, релігійні, культурні, зовнішньополітичні особливості регіону. Конфліктний потенціал в регіоні. Питання введення другої державної мови та автономістські настрої у регіоні.

Особливості регіонального політичного процесу, функціонування регіональної політичної системи. Регіональна еліта і лідерство. Електоральні особливості регіонального виборчого процесу.

Анексія регіону росією: досвід перебування в окупації.

ТЕМА 17. ЦЕНТРАЛЬНА УКРАЇНА – ПРИКЛАД УКРАЇНСЬКОГО ПОМЕЖІВ'Я.

Історичні особливості формування регіону. Ментальні та національні особливості регіону. Регіональна ідентифікація населення. Економічний потенціал регіону.

Мовно-лінгвістичні, релігійні, культурні, зовнішньополітичні особливості регіону. Особливості регіонального політичного процесу, функціонування регіональної політичної системи. Регіональна еліта і лідерство. Електоральні особливості регіонального виборчого процесу.

ТЕМА 18. ПІВДЕНЬ УКРАЇНИ ЯК ОКРЕМИЙ ПОЛІТИЧНИЙ РЕГІОН.

Історичні особливості формування регіону. Ментальні та національні особливості регіону. Регіональна ідентифікація населення. Економічний потенціал регіону.

Мовно-лінгвістичні, релігійні, культурні, зовнішньополітичні особливості регіону. Особливості регіонального політичного процесу, функціонування регіональної політичної системи. Регіональна еліта і лідерство. Електоральні особливості регіонального виборчого процесу.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Предмет і поняття політичної регіоналістики	7	2	1			4
Тема 2. Історія розвитку політичної регіоналістики	7	2	1			4
Тема 3. Моделі відносин «Центр – Регіон»	8	2	2			4
Тема 4. Регіоналізація та регіоналізм	8	2	2			4
Тема 5. Регіональна політика та проблеми регіонального розвитку	8	2	2			4
Тема 6. Регіональні політичні процеси	8	2	2			4
Тема 7. Регіональні політичні системи і регіональні політичні режими	8	2	2			4
Тема 8. Регіональна політична влада й регіональні еліти	8	2	2			4
Тема 9. Регіональна ідентичність та регіональна політична культура	8	2	2			4
Тема 10. Регіональні політичні конфлікти	8	2	2			4
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	80	22	18			40
Модуль 2						
Тема 11. Соціополітичні розмежування в теорії політичної регіоналістики. Політичне районування України	9	2	2			5
Тема 12. Закарпаття як поліетнічний політичний регіон України	8	2	1			5
Тема 13. Буковина як поліетнічний політичний регіон України	8	2	1			5
Тема 14. Галичина як етнокультурний регіон у політичному вимірі	8	2	1			5
Тема 15. Донбас як етнокультурний регіон у політичному вимірі	8	2	1			5
Тема 16. Крим як поліетнічний політичний регіон України	9	2	2			5
Тема 17. Центральна Україна – приклад українського помежів'я	8	2	2			4
Тема 18. Південь України як окремий політичний регіон	10	2	4			4
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	70	18	14			38
Разом за семестр	150	40	32			78

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Предмет і поняття політичної регіоналістики	8	1				7
Тема 2. Історія розвитку політичної регіоналістики	10					10
Тема 3. Моделі відносин «Центр – Регіон»	8	1				7
Тема 4. Регіоналізація та регіоналізм	8	2				6
Тема 5. Регіональна політика та проблеми регіонального розвитку	8	1				7
Тема 6. Регіональні політичні процеси	10					10
Тема 7. Регіональні політичні системи і регіональні політичні режими	8	1				7
Тема 8. Регіональна політична влада й регіональні еліти	8	2				6
Тема 9. Регіональна ідентичність та регіональна політична культура	8	2				6
Тема 10. Регіональні політичні конфлікти	8	2				6
Тема 11. Соціополітичні розмежування в теорії політичної регіоналістики. Політичне районування України	8	2				6
Тема 12. Закарпаття як поліетнічний політичний регіон України	8		1			7
Тема 13. Буковина як поліетнічний політичний регіон України	8		1			7
Тема 14. Галичина як етнокультурний регіон у політичному вимірі	8		1			7
Тема 15. Донбас як етнокультурний регіон у політичному вимірі	8		1			7
Тема 16. Крим як поліетнічний політичний регіон України	8		1			7
Тема 17. Центральна Україна – приклад українського помежів'я	10					10
Тема 18. Південь України як окремий політичний регіон	8		1			7
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	150	14	6			130
Разом за семестр	150	14	6			130

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Предмет і поняття політичної регіоналістики. Історія розвитку політичної регіоналістики	2	
2	Моделі відносин «Центр – Регіон»	2	
3	Регіоналізація та регіоналізм	2	
4	Регіональна політика та проблеми регіонального розвитку	2	
5	Регіональні політичні процеси	2	
6	Регіональні політичні системи і регіональні політичні режими	2	
7	Регіональна політична влада й регіональні еліти	2	
8	Регіональна ідентичність та регіональна політична культура	2	
9	Регіональні політичні конфлікти	2	
10	Соціополітичні розмежування в теорії політичної регіоналістики. Політичне районування України	2	
11	Закарпаття і Буковина як поліетнічні політичні регіони України	2	2
12	Галичина і Донбас як етнокультурні регіони у політичному вимірі	2	2
13	Крим як поліетнічний політичний регіон України	2	1
14	Центральна Україна – приклад українського помежів'я	2	
15	Південь України як окремий політичний регіон	2	1
16	Презентація результатів виконаної індивідуальної роботи студента	2	
Разом		32	6

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Предмет і поняття політичної регіоналістики	4	7
2	Історія розвитку політичної регіоналістики	4	10
3	Моделі відносин «Центр – Регіон»	4	7
4	Регіоналізація та регіоналізм	4	6
5	Регіональна політика та проблеми регіонального розвитку	4	7
6	Регіональні політичні процеси	4	10
7	Регіональні політичні системи і регіональні політичні режими	4	7
8	Регіональна політична влада й регіональні еліти	4	6
9	Регіональна ідентичність та регіональна політична культура	4	6
10	Регіональні політичні конфлікти	4	6
11	Соціополітичні розмежування в теорії політичної регіоналістики. Політичне районування України	5	6
12	Закарпаття як поліетнічний політичний регіон України	5	7
13	Буковина як поліетнічний політичний регіон України	5	7

14	Галичина як етнокультурний регіон у політичному вимірі	5	7
15	Донбас як етнокультурний регіон у політичному вимірі	5	7
16	Крим як поліетнічний політичний регіон України	5	7
17	Центральна Україна – приклад українського помежів'я	4	10
18	Південь України як окремий політичний регіон	4	7
	Разом	78	130

6.5. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Політична регіоналістика» носить самостійний характер виконання окреслених завдань і тематично охоплює загальне змістовне навантаження з навчального курсу.

Індивідуальне завдання студента до 1 модулю включає *написання есе за визначеною темою*. Індивідуальне завдання до 1 модулю може бути оцінене максимально у 14 балів.

Орієнтовні теми:

- 1) Регіоналізм і глобалізм: єдність та різноманіття.
- 2) Федералізм як технологія управління.
- 3) Унітарна держава: балансування між політичним та етнічним розумінням нації.
- 4) Регіональна ідентичність як феноменологія регіону.
- 5) Регіональний політичний режим – маркер відцентрових трендів?
- 6) Регіональні політичні партії: заборонити чи дозволити в Україні.

Вимоги до тексту і викладу думок:

- Обсяг есе – від 2 до 5 (не більше) сторінок машинописного тексту (14 кегль, інтервал – 1,5).
- Основою тексту має бути виклад власної думки автора - студент має мислити самостійно, мати свій погляд і вміти чітко, лаконічно і логічно відстоювати свою аргументацію.
- Залучення чужих думок і тверджень можливе лише у вигляді цитат або переказу з правильно оформленими посиланнями і бібліографічним описом використаних джерел у вигляді посторінкових зносок.
- Обсяг цитат, використаних у тексті, включаючи переказ, не має перевищувати 25% загального обсягу есе.

Індивідуальне завдання студента до 2 модулю включає *колоквіум за прочитаною науковою працею* або виконання *аналітичного завдання за визначеною темою з презентацією* (вибір попередньо узгоджується між студентами і викладачем). Індивідуальне завдання до 2 модулю може бути оцінене максимально у 20 балів.

1) Колоквіум за прочитаною науковою працею (вибір праці узгоджується з викладачем попередньо).

Рекомендовані праці:

1. Крим в етнополітичному вимірі / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. Київ: Світогляд, 2005. 533 с.
2. Закарпаття в етнополітичному вимірі. К. : ІІЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2008. 682 с.
3. Донбас в етнополітичному вимірі. К. : ІІЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2014. 584 с.
4. Галичина в етнополітичному вимірі. К. : ІІЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2017. 840 с.

Типові запитання для обговорення:

1. Які особливості історичного розвитку регіону вплинули на його специфічність у складі незалежної України?

2. Які зовнішні та внутрішні фактори впливають на сучасний розвиток регіону?
3. Чи існують якісь специфічні характеристики етнокультурних і етнополітичних процесів у обговорюваному регіоні?

Тема для дискусії:

«Феномен обговорюваного регіону у політико-ціннісному спектрі України в умовах російської агресії»

2) Аналітичне завдання «Політичний портрет регіону України» (доповідь із слайдовою презентацією).

Орієнтовна тематика:

1. Закарпаття як політичний поліетнічний регіон України.
2. Буковина як політичний поліетнічний регіон України.
3. Центральна Україна – приклад українського помежів'я.
4. Південь України як окремий політичний регіон.
5. Галичина як етнокультурний регіон у політичному вимірі.
6. Донбас як етнокультурний регіон у політичному вимірі.
7. Київ як столичний регіон і його місце у політичному районуванні України.
8. Крим як поліетнічний політичний регіон України
9. Політичний портрет Криму після анексії (2014-2022 рр.).
10. Тимчасово окуповані території ДНР і ЛНР як псевдодержавні утворення.

Виконання завдання передбачає наступну **логічну структуру викладу інформації** (розділи):

1. Особливості історичного формування регіону і регіональної ідентичності населення.
2. Мовно-культурна, соціально-економічна, етнонаціональна та політична специфіка регіону.
3. Сучасні показники орієнтацій населення щодо ключових загальнонаціональних і регіональних питань розвитку.
4. Еліта регіону: її місце і роль у локальній та загальнодержавній політиці.
5. Конфліктний потенціал в регіоні.
6. Перспективи регіонального розвитку у процесі повоєнної відбудови України.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних і семінарських занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів / Укладачі : Кононов І.Ф. (науковий редактор), Бородачов В.П., Топольськов Д.М. Луганськ : Альма-матер-Знання, 2002. 664 с.
2. Дністрянський М.С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики : монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 490 с.
3. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети. Київ: Наук. думка, 2006. 512 с.
4. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості : монографія / М. Панчук та ін. Київ : Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 396 с.
5. Жук П., Мазур Н. та ін. Етнополітична карта світу ХХІ століття. Вид-во «Мандрівець», 2000. 240 с.
6. Кривицька О. В. Демаркаційні лінії в етнополітичному просторі України : монографія. Київ : ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 328 с.
7. Круш П.В., Кожемяченко О.О. Регіональне управління: Навч. посібник для вузів. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.
8. Панченко Т.В. Політична регіоналістика : навч. Посібник. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. 188 с.
9. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми / за ред.. О. Рафальського. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2021. 704 с.
10. Регіональний портрет України / За заг. ред. Юлії Тищенко; Уклад.: С.А. Горобчишина, Т.В. Колосова, М.В. Лациба, К.А. Михайличенко, О.І. Целуйко, О.А. Ярош. К.: Український незалежний центр політичних досліджень, 2003. 336 с.
11. Регіоналістика: підручник / [В.В. Копійка, В.П. Крижанівський, М.С. Дорошко та ін.]. К. : Київський ун-т, 2014. 642 с.
12. Суспільна географія: у 2 кн. Кн. 2. Проблеми українознавства, регіоналістики і краєзнавства / О. Шаблій; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2015. 705 с.

Допоміжна література

1. Василькова Є. Регіоналізм та регіоналізація: поняття, дефінітивне визначення та співвідношення. *Часопис Київського університету права*. 2012. Вип. 4. С. 110–114.
2. Галичина в етнополітичному вимірі. К. : ІІІЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2017. 840 с.
3. Грицак Я., Черниш Н., Маланчук О. Історія двох міст: Львів і Донецьк у порівняльній перспективі / Львів-Донецьк: соціальні ідентичності в сучасній Україні. *Спеціальний випуск часопису «Україна модерна»*. Київ–Львів: «Критика», 2007. 355 с.
4. Дністрянський М. С. Етногеографія України : навч. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 232 с.
5. Донбас в етнополітичному вимірі. К. : ІІІЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2014. 584 с.
6. Етнополітика в Україні в умовах сучасних суспільно-політичних змін: реальний стан, виклики, перспективи : монографія / автор. кол.: Войналович В. А. (керівник, наук. ред.), Єленський В. Є., Кулик В. М., Малиновська О. А., та ін. Київ : ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 424 с.
7. Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, Л. Нагорна. К.: ІІІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017. 512 с.
8. Закарпаття в етнополітичному вимірі. К. : ІІІЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2008. 682 с.
9. Зварич І. Регіональна політика: виклики та загрози. *Сучасна українська політика. Політики та політологи про неї*. Київ, 2009. Вип. 16. С. 153–161.
10. Зварич І.Т. Регіоналізм як об'єкт міждисциплінарного дослідження. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ, 2008. Вип. 38. С. 200–220.

11. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Т. А. Бевз, С. Г. Брехаря, М. С. Кармазіна, В. О. Ковалевський, О. Ю. Кондратенко, Н. В. Кононенко, Т. М. Ляшенко, О. М. Майборода, Ю. Ж. Шайгородський. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 416 с.
12. Ієрархія цінностей населення Сходу та Півдня України: етнополітичний аспект в умовах російської агресії : монографія / авт. кол.: В. А. Войналович (керівник, наук. ред.), В. Є. Єленський, О. Я. Калакура, В. О. Котигоренко та ін. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 344 с.
13. Кармазіна М. Бевз Т., Ротар Н. Регіональні політичні режими в Україні: підстави формування, специфіка функціонування, особливості трансформації Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. 248 с.
14. Кармазіна М., Бевз Т., Горбатюк М., Зорич О. Регіональні політичні еліти в Україні: особливості формування, цінності та ідентичності (кінець 1991-2019 рр.). Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 264 с.
15. Крим в етнополітичному вимірі / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. Київ: Світогляд, 2005. 533 с.
16. Крим за завісою. Путівник зоною окупації / За заг. ред. А. Майорова; автор. кол.: О. Воляннюк, Х. Добровольська, М. Майоров. Київ, 2019. 160 с.
17. Лозинський Р. Етномовне районування України. *Вісник Львівського національного університету. Серія географічна*. 2009. Вип. 36. С. 222–229.
18. Маковський С. О. «Регіон», «регіоналізм», «регіоналізація» в європейському контексті: у пошуку оптимальної наукової дефініції. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 118 (Ч. І). С. 35–50.
19. Малиновський В. Я. Українська політична регіоналістика в контексті сучасних суспільно-політичних викликів. *Вісник НІОУ імені Ярослава Мудрого*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Вип. 2(33). 2017. С. 95–104.
20. Мельник В., Скочиляс Л. Політична регіоналістика: предметне поле і теоретико-методологічні основи. *Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки*. 2002. Вип. 4. С. 131–136.
21. Нагорна Л.П. Регіональна ідентичність : український контекст : Монографія. К. : ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2008. 405 с.
22. Національні меншини України в політичних процесах ХХ – ХХІ століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В.О. (керівник), Калакура О.Я., Ковач Л.Л., Коцур В.В. та ін. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с.
23. Панченко Т.В. Передумови розвитку вітчизняної політичної регіоналістики. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна «Питання політології»*. 2004. № 643'2004. С. 172–179.
24. Панченко Т.В. Політична регіоналістика в системі регіональних і політичних дисциплін: огляд концептуальних підходів. *Наук. записки Ін-ту політ. і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. К., 2009. Вип. 44 (підсерія «Курасівські читання»). С. 47–56.
25. Панченко Т.В. Регіон як об'єкт та рівень соціально-політичного аналізу. *Методологія, теорія, практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : збірник наукових праць*. Випуск 15. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. С. 118–122.
26. Політичний процес в Автономній Республіці Крим: особливості, суперечності, прорахунки (1991-2014 рр.) / Аналітична доповідь. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2016. 304 с.
27. Політичні ідентичності в сучасній Україні / за ред. М. С. Кармазіної. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 288 с.
28. Романюк А. Політика регіонального розвитку: сучасний стан і нові можливості: регіональні дослідження : Монографія. К.: УАДУ, 2001. 112 с.
29. Сліпецька Ю. Соціополітичні розмежування: теоретико-методологічний та порівняльний аспекти (на прикладі країн Центрально-Східної Європи). *Грані*. 2015. № 11/1 (127). С. 70–75.
30. Сокирка Ю. Поняття регіону та регіоналізму у теорії соціополітичного поділу на територіальній основі. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії*. 2010. № 1. С. 125–131.
31. Сокирка Ю. Теоретико-методологічні основи аналізу соціополітичного поділу: поняття і види. *Освіта регіону*. 2009. №3. С. 20–24.

32. Татаренко Т. Регіональний фактор у політичному житті України : монографія. Луганськ : Вид-во «СНУ ім. В. Даля», 2005. 416 с.
33. Токар М. Вивчення політичного образу регіону в теорії та практиці політичної регіоналістики. *Актуальні проблеми гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2014. Вип. 9. С. 156–161.
34. Токар М. Політична регіоналістика: навчально-методичний poradnik до курсу (для студентів спеціальності 052 – Політологія); Каф. політол. і держупр.; НДІ політ. регіоналістики УжНУ. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 80 с.
35. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики. Навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 372 с.
36. Ушакова Ж. Основні підходи до дослідження регіоналізму як об'єктивного процесу сучасної світової політики. *Гілея : науковий вісник*. Київ, 2009. Вип.19. С. 317–324.
37. Ушакова Ж. С. Регіон як політичний феномен в умовах формування нового світового порядку. *Гілея: науковий вісник*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. Спецвипуск. С. 265–271.
38. Червеняк К. Вплив процесів згуртування національних меншин на суспільну консолідацію в Україні / Діяльність громадських організацій національних меншин як чинник консолідації українського суспільства [Текст]: колективна монографія / за заг. ред. д. держ. упр., доц. Маріана Токаря і д. держ. упр., проф. Петра Петровського; ЛРІДУ НАДУ; НДІ політичної регіоналістики УжНУ. Львів, Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2021. 374 с. [Р.2 - С. 75-148].
39. Червеняк К. Підходи до регіонального поділу України під час дослідження етнонаціонального фактора. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2018. Вип. 18. С. 390-396.
40. Червеняк К. Т. Етнорегіональний вимір національної консолідації України в умовах війни: особливості і перспективи. *Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри*. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 25-26 квітня 2024 р.). Івано-Франківськ, 2024. С. 52-59.
41. Червеняк К. Теоретико-методологічні основи дослідження проявів етнонаціонального фактора у політичних процесах / Теоретико-методологічні підходи до вивчення суспільно-політичних інститутів та процесів: колективна монографія / за заг. ред.: Юрія Остапця і Маріана Токаря; [авт. колект.: С. Асланов, І. Вегеш, М. Вегеш, А. Дербак, М. Зан, Г. Зеленько, Н. Кічера, А. Ключкович, М. Колодій, Г. Кумар, М. Лендзел, Ю. Остапець, А. Романюк, М. Токар, К. Червеняк, М. Шелемба, Мих. Шелемба]; Каф. політ. і держупр.; Ужгород. нац. ун-тет. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 560 с. [Р.13 - С. 339-388].
42. Червеняк К.Т. Етнічна регіоналізація в контексті децентралізації системи управління. *Регіональна політика: історія, політико-правові засади, архітектура, урбаністика* [зб. наук. пр.]. Вип. III : матеріали Третьої Міжнародної науково-практичної конференції : 22-23 листопада 2017 р., м. Київ. Частина 1 / Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т будівн. і архіт-ри та ін.; Редкол. : П.М. Куліков (голова), О.О.Рафальський, В.С. Куйбіда та ін. Київ: Вид-во «Бескиди», 2017. С. 317-321.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. «Ізборник» — Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. Розділ «Політологія». URL: <http://litopys.org.ua/>
2. Бібліотека політолога. URL: <http://politics.ellib.org.ua/>
3. Дослідницький центр "СОЦІОПОЛІС". URL: <https://sociopolis.ua/>
4. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. URL: <https://ipiend.gov.ua/publication-category/monohrafii/>
5. Національний Інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» (Rating Group Ukraine). URL: <https://ratinggroup.ua/research/ukraine/>
7. Українська соціологічна платформа. URL: <http://www.usp.biz.ua/>
8. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. URL: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/index.php>
9. Українські підручники онлайн : Політологія. URL: <http://pidruchniki.ws/politologiya/>
10. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/>